

Előfizetési díj:

Egész évre . . . 10 K — f.
Fél évre 5 K — f.
Negyed évre . . . 2 K 50 f.
Egyes szám ára 20 fillér

Hirdetmények:

3 hasábos petítor egyszeri
18 fillér, többszöri hírde-
tésnél 14 fillér.

ZALAMEGYE

ZALAVÁRMEGYEI HIRLAP

politikai, társadalmi, közművelődési és gazdasági hetilap.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez (Wlassics-utca 52. sz.), az anyagi részét illető közlemények pedig a kiadóhivatalhoz (Ujváros-utca 25. sz.) küldendők.

Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelenik minden vasárnap reggel.

Eredmények.

Nem rég történt, hogy egy cs. és kir. főhadnagy ur becsukatott két szemlére jelentkező tartalékos katonát, mert a felhívásra jelennel válaszoltak s nem azt kiáltották: hier. Egy járásbíró, ki csupa megszokásból kiáltotta a jelent, de azonnal kiigazította, csunyán lepocsondiázott a főhadnagy ur. Lent tehát annyira perhorreskálják a magyar nyelvet, hogy még megszokásból, tévedésből sem szabad annak a javára egy kis német szócskát megsérteni, mert ez a legjelentéktelenebb, tulajdonképpen nem is katonai, hanem adminisztratív aktusnál is bűn.

Lám Pietrich hadügyminiszter másképp gondolkozik s a magyar nyelv jogait másképp érti.

Bizonyosan ismeri minden magyar ember azt a rendeletet, amely a katonai parancsnokságok és hatóságok levelezésének nyelvét a jövőre nézve szabályozza. Ez a rendelet az osztrákok szemében a közönség rovására nagy sérelem, a mi szemünkben pedig csak közeledés a paritás felé.

A hadsereg szolgálati nyelve a német. Ebből a katona urak azt magyarázták ki, hogy a katonának hivatalosan másképp, mint németül beszélni és németül írni nem szabad. És sokáig nem is cselekedtek meg. Magyar hatóságokkal, bíróságokkal németül leveleztek, csak német nyelvű kérvényeket fogadtak el s németül intézték el a magyar állampolgárok beadványait. De hát a magyarok lármáztak s egy kicsit tágítottak a dolgon. Hogy lármáztunk, békétlenkedtünk, az természetes dolog. Az lett volna a furcsa, ha hallgatunk. Mert sértő és félszeg helyzet volt az, hogy a magyar állam polgárának ne legyen szabad a saját nyelvét használnia a saját hatósága előtt. Hiszen elvégre a katonai hatóságok nem valami idegen hatalom, hanem az államnak a szervei. Ha németül kommandirozzák is a katonát, ebből még logikusan nem következhetik az, hogy mindenki köteles legyen német instanciákat írni, a polgári hatóságok azonban kötelesek legyenek nem az állam nyelvén irt átiratokat elfogadni.

A katonaság merev álláspontját először akkor törték meg, mikor a hadügyi kormány elrendelte, hogy a katonai parancs-

nokságok hazai hatóságaink magyar nyelvű megkereséseit kötelesek elfogadni s magyarul elintézni. Ezt meg is tették. De nem voltak kötelezve arra, hogy ha ők intéznek megkeresést valamely polgári hatósághoz, azt magyarul írják. Nem is tették. Ha valamit kértek vagy parancsoltak, németül írtak; ha válaszoltak, a magyar nyelvű átiratra magyarul adtak választ. Magyar kérvényekről, határozatokról szó sem volt. A magyar állam nyelvét hatóságokkal szemben bizonyos korlátolt mértékben respektálták, de a polgárnak nemzeti nyelvéhez való joga nem érvényesülhetett.

Végre azonban belátták, hogy ez a helyzet képtelen. A német kommandóhoz való ragaszkodást katonai szempontokkal és katonai indokokkal, amelyeket azonban nagyon sok magyar ésszel felérni nem tud, még csak meg lehet magyarázni valahogy és meg lehet bocsátani a katonáknak, hogy a copfnak ezt a részét még nem eresztik ki a kezükből, mert úgy vannak meggyőződve, hogy az is fegyver, amely nélkül nem tudják kötelességüket teljesíteni; de azt a viszásságot, hogy az a magyar polgár, akinek a katonasággal valami dolga akad, az a hatóság, amelynek a hadsereghez csak annyi köze van, hogy szolgálatokat teljesít a részére, miért legyen köteles nemzeti nyelvéről lemondani, miért intézze el hazai hatóságoknak német nyelvű írásait, azt már katonai szempontokkal, katonai indokokkal sem lehet megmagyarázni. A magyar nyelvnek a katonai igazgatásban való használata talán csak nem befolyásolja a harc képességet.

Pietrich kimondta, hogy nem. Elrendelte, hogy minden magyar nyelvű kérvényt el kell fogadni s magyarul elintézni; minden magyar hatósághoz magyarul kell írni. Ezentúl tehát a magyar ember saját nyelvén folyamodhatik katonai hatóságaihoz s az államnyelvnek a hivatalos érintkezésben való feltétlen érvényét respektálnia kell a katonaságnak.

De van a rendeletnek még egy fontos passusa. Kimondja, hogy minden más nyelven beadott kérvényt a hadsereg szolgálati nyelvén kell elintézni. Tehát a magyar nem néptörzs nyelve, hanem államnyelv, amely mellett egyetlen nemzetiség sem élvezhet előjogokat.

Természetes, hogy ezt az eredményt Magyarországon sokan lekicsinylik. Hogy nincs igazuk, bizonyítják az osztrákok, akik nagyon zokon vették a hadügyminiszter engedékenységet. Ők t. i. engedékenységnek nevezik azt, aminek a paritás elvéből folyólag már rég meg kellett volna történnie; ami felett még vitatkozni sem lehet. Az ellenkezője volt abszurdum. De hát a szomszédban a mi jogainkat nem látják be. Különösen félnek Ausztriában attól, hogy a magyar nyelv érvényesülése előbb-utóbb a magyar vezényszóhoz, ez pedig az önálló magyar hadsereghez fog vezetni.

Ezek a kifakadások nekünk arra jók, hogy az újítás fontosságát belássuk. Ne fűzzünk ugyan hozzá akkora reményeket, mint a német sógor, de becsüljük meg, mert kétségtelen, hogy a magyar nyelv jogán a magyar szellem is bevonul a hadseregbe. Fokról-fokra haladunk előre és ha elfoglalja a magyar elem a tisztikarban az őt megillető helyet s ha a magyar nyelv nem csak a katonai adminisztrációban, hanem a tisztikar egymás közt való érintkezésében, társadalmi életében is érvényesül; ha a katonai oktatásban nemzeti nyelvünk jogait respektálják: akkor rövid idő alatt nem lesz okunk panaszkodni afelett, hogy a hadsereg nem közös, hanem osztrák intézmény. Még a német kommandó dacára sem, mert a szellem, amely uralkodik az intézményen, adja meg annak karakterét, nem a hapták. Egyébként a copfokkal kegyetlenül bánt el az idő. Megtépte, elvásította, neveltség tárgyává tette. Végre mind elkopik.

Igaz, hogy van abban valami tragikus elem, amikor egy ezer esztendőös nemzet, alkotmányos, szabad állam saját nyelvének érvényesüléséért küzdeni kénytelen s mikor örvendezve zengünk hosannát egy miniszteri rendeletnek, amely elismeri, hogy jogunk van a saját embereinkkel magyarul beszélni. De igaz az is, hogy a politikának sem emberek, sem intézmények, sem cselekedetek és események megítélésénél nem szabad érzelmi momentumokból kiindulnia. Aki afelett töpreng, hogy mit lehet a nemzet javára megszerezni, az a gyakorlati élet talaján áll s aki meg is tudja szerezni, az államférfiu. Érzelmi szempontból persze különbség, hogy olyant

szerezett meg, ami ugyis a mienk, de nem tudnk hozzáférni; vagy olyant, ami még soha sem volt a mienk. A gyakorlati élet szempontjából azonban az is nagy eredmény, ha ősi jussaink érvényesülése biztosítottatik. Örökölhét valaki óriási vagyont, amely törvény és jog szerint megilleti, de amíg más ül benne, amíg azt a másikat ki nem pereli, amíg a zárgondnok rajt tartja a kezét, meghalhat éhen.

Nemzeti nyelvünk a mienk, állami önállóságunkat elvitatni nem engedték apáink, nem engedik unokáink sem; de a történelmi fejlemények olyan viszonyok közé sodortak bennünket, hogy javaink felett közös érdekek alapján kellett rendelkezünk. Ez a tényleges állapot. Minden lépés, amely a mi érdekeinknek kedvez, eredmény, érdem.

A mostani magyar kormánynak e téren való érdemeit elvitatni nem lehet. A hadsereg szelleme átalakulás előtt áll, amely ha meg tudjuk becsülni az eddigi eredményeket, a mi javunkra dőlhet el.

A községek vagyona.

Ezelőtt néhány évtizeddel nagyon sok olyan községi számadás és költségvetés volt, amelyben hemzsegett az olyan tétel, hogy „jöttünk, mentünk 100 frt, ettünk, ittunk 100 frt, összesen 300 frt.“ Sőt tovább is mehetünk. Volt olyan község is, amelynek költségvetését és számadásait manap nem lehet feltalálni sok esztendőről. Talán nem is volt. Vagy elkallódott valahol, mert hát az is megtörtént a régi jó időkben, hogy a községi számadások éveken keresztül nem voltak felülvizsgálva, jóváhagyva.

Elképzelhető, hogy milyen gazdálkodás folyt olyan helyeken, ahol az előjáróság tudatlan, vagy lelkiismeretlen volt. Az adót fizető népek sok keserves garasa, a községnek sok vagyona fogyott el teljesen haszontalan célokra; napidíjakra, áldomásra. Mert a napidíj és áldomás ugy beleerte magát a községi adminisztrációba és gazdálkodásba, hogy azt kiküszöbölni alig lehetett. Nem esoda, hogy sok bíró megütötte a kezét, amint a közvagyon rendszertelenül és könnyelműen kezelte s nem lehet esodálni, hogy a keserves példákön okulva a nobile officiumtól

valósággal retteg a hirnevét, vagyont féltő polgár ember, miután nem tudja, hol és miért szakad rá valami felelősség. A tradíció, a hosszú megszokás szentesítette a kiadások egy s más olyan fajtáját, amit a felsőbbség nem akar elismerni; az előjáró ember azt sem tudja, mi szabad, mi nem szabad; a jegyző tanácsára pedig sokszor nem hallgat. Mert hát ő a bíró, a jegyző csak községi tisztviselő.

Szinte esodaszámba megy, hogy pl. Zalavármegyében olyan ritka volt a községi vagyonnal elkövetett visszaélés, hogy az utóbbi időben alig volt rá példa. Ez szerencse és jegyzőink ügyességét dicséri. A jól megcsinált községi költségvetésbe, számadásba nem lehet belekapaszkodni senkinek. De hogy nem voltak-e kénytelenek itt ott egy kis előre nem látott kiadást az előjáróság mentése okából elfogadható cím alá rejteni, azt már kiböngészni bajos. Szóval ha rend volt, ha helyes és törvényszerű gazdálkodás folyt, az tisztán személyek érdeme, s nem a rendszeré, amely nyílt ajtót hagyott a visszaéléseknek. Már pedig közvagyon személyi garanciák mellett kezelni nem szabad. Az ellenőrzés megnyugvás a megbízható köztisztviselőnek, támasz az ingadozóknak, félelem a könnyelműnek.

A községi közigazgatásnak és gazdálkodásnak mindig voltak ellenőrei, igaz. A főszolgabíró mindenre tartozott felügyelni. De már abból, hogy a főszolgabíró felügyelne mindenre ki kellett volna terjednie, az következett, hogy emberi gyarlandóságánál, egy nap és egy esztendő rövidségénél fogva mindazokat, amiket a törvény és millió rendelet ráutal, ellátni képtelen volt. A költségvetést, számadást a megyei számvevőség pirosintázta meg. Annyi bizonyos, hogy a numerosoknak vágni kellett. Ebben a tekintetben a régi sujtásos számvevők sem tettek hibát. De hát a papiros türelmes; rá lehetett írni bármiféle számot. A messziről való ellenőrzés nem sok haszonnal jár, mert könnyen be lehet esapni.

A kormány tehát arra határozta el magát, hogy közvetlenebb és éberebb ellenőrzést létesít és felállítja a járási számvevőségeket. Hogy szükség volt rá, a belügyminiszter maga mondja el az intézményt életbeléptető rendeletében. Hogy mikép válik be, az a jövő titka.

A járási számvevő ezentúl fontos szerve lesz a közigazgatásnak, amelybe újra az állami ellenőrzésnek egy foka éklődik bele. Az autonómiát átszövi az állami hatalom ellenőrző szervezete s megosztja a munkakört. A főszolgabíró egy új szakközegget kap s több időt szentelhet tulajdonképpen feladatának.

A számvevőségeket ebben az évben az ország felében állítja fel a kormány, a többi a jövő esztendőre marad. A mi vármegyénk szintén csak a jövő évben kerül sorra. Dunántúl Vas, Veszprém és Baranyavármegyék kapnak járási

számvevőségeket, amelyek működésüket október 1-én kezdik meg.

Az életbeléptetésre vonatkozó belügyminiszteri rendelet elmondja, hogy oly időben, midőn mind élénkebben érezhető annak szüksége, hogy a tisztviselői állások további szaporítása ellen gátat kell emelni, valóban csak kiválóan fontos közérdek tette elfogadhatóvá, hogy 419 új állás szervezésével jelentékeny új kiadás háritassék az államra. Azonban a községi háztartás és vagyonekezelés terén észlelt visszasságok, a községi pótdadónak a természetes fejlődéssel arányban nem álló rohamos emelkedése és az a tapasztalat, hogy a képviselőtestületi ellenőrzés nem felel meg teljesen a követelményeknek, a főszolgabíró pedig más irányu elfoglaltsága miatt és a szükséges szakerő közreműködése nélkül felügyeleti kötelességét hatályosan nem teljesítheti: a községek vagyonekezelésének szigorubb és közvetlenebb ellenőrzés alá vételét első rangú és elodázhatlan országos érdekek tüntették fel. A járási számvevő tehát, mint a főszolgabíró szakközegge és szakelodója közvetlenül fogja ellenőrizni a községi gazdálkodást, másrészt pedig a főszolgabíró ment fel olyan munkától, amihez a legkevesebb szakértelme volt, mégis idejének nagy részét felemészttette.

A járási számvevő teendői közül a következő fontosabbakat emeljük ki: a) a járás székhelyén vezeti a kihágási büntetéspénzek és elkobzott vagy gazdátlan jószágok nyilvántartását, az ipardíjak nyilvántartását; a pénznaplókat hivatali vizsgálatkor és az év végén lezárja, felülvizsgálatra előkészíti; a főszolgabírói hivatal ingóságairól leirtat vezet; összeállítja a különféle statisztikai adatokat s ezek beszerzésére vonatkozó rendeleteket fogalmazza; a járási alkalmazottak utiszámláit felülvizsgálja és érvényesíti; megvizsgálja a tolonc számadásokat, a himlőoltási jegyzőkönyveket és közreműködik a községi pénztárvizsgálatoknál, községi ügyekben állandóan ellenőrzi a község, valamint az ennek kezelése és felügyelete alatt levő alapok, alapítványok, intézetek és vállalatok pénz és vagyonekezelését, megvizsgálja a községek költségvetéseit, számadásait és vagyoneleltárát; megvizsgálja a községi közmunka összeírását, kivétét, az utbizottságok költségvetéseit és számadásait megvizsgálja — ott a hol még községi gyámpénztár van — a kiskoruak vagyonának kezelését, a kihágási ügyekben eljáró községi bíróságok büntetéspénz nyilvántartását s az erre vonatkozó pénztári naplót, a gazdasági és kivetési lajstromokat, a járás területén levő kiházásitási, betegsegélyző és temetkezési egyletek pénzkezelését, számadásait; közreműködik a községben létező ipartestületek, ipartársulatok, betegsegélyző pénztárak ellenőrzésénél és vizsgálatánál stb. A vármegyei pótdadó ügyekben a járási számvevő megvizsgálja, lezárja és hitelesíti a pótdadó lajstro-

TÁRCA.

A máramarosi Salamon imája.

Az őszi szél már megkezdte szeszélyes játékait.

Mint valami éretlen suhanc rázta meg a esenevész utszéli fák üstökét, lehullajtva róluk a fonyadt, száraz leveleket, melyek halk zörgéssel, lassan, észrevétlenül, mint magának az enyészetnek érkezése, szálltak alá a sáros kövezetre.

A fák ágai meg összeverődtek, mint fonyadt, elaszott karjai kétségbeesett anyókáknak, kik szemek előtt látják saját gyermekük pusztulását. Ennek érzete teljesen ránehezedett a városra, az emberekre, kiknek zsbongó lármaja is eltompult és olyan lett, mint valami földalatti gép szüntelen dübögése.

Lehajtott fejjel, görnyedten, részvétlenül állt a pusztulás közepette egy szürke alak. A ruhája a durva munkától, az meg a fáradtság verejtékétől fakó volt, de sötét szemekének réveteg tekintetét álmadozva jártatta végig a szomorú környezeten.

Haza gondolt.

Otthon, Máramarosban épen most hagyja el rongyos vityillóját három — négy falu zsidója,

hogy összejjön közös imára bünbocsánatért, békességért és jólétért . . . Ilyenkor délután a vén kopott templomban hófehér már minden: az emberek ruhája, lelke, amint fájdalmas áhitattal, a földieket kiengesztelve átengedik magukat a könyörgő imának, ah, mert ott Máramarosban a szegény, kaftános zsidónak oly sok könyörögni valója van. És holnap is egész nap, megtörve, étlen-szomjan könyörögni fognak . . .

Buzgó imával, esengő fohással készülődött ő is a holnapi nap megünneplésére, vad idegen emberek közé, nélkülözve az öreg törődött szülők és vagy nyole testvér ily alkalommal megszokott ellágyult szeretetét.

Ennek a napnak az áhitata eltöltötte egész lényét. Rajongó lelkesedéssel gondolt arra, hogy holnap majd kitarja szívet, lelkét, hogy holnap remegő érzéssel, sirva fogja elmondani imáját. És ezt ez imát, ezzel a buzgalommal elmondott imáját ezen a napon meg fogja hallgatni az ur.

Ez az indulat elragadta lelkét, gondolatok fogamzottak meg benne, feltűnt előtte szük, kiesiny körének valamennyi sok, nagy szenvedése és ő mint a gazda, ki a termést válogatja — kikereste közülök azt, ami leginkább nyomta, a mi leginkább fáj neki és imájába foglalta az ettől való megszabadulást.

A gondolatok szavakká tömörültek agyában

és amint így lassan összeállította fohászát, nagy buzgalommal eltelve ismételtette:

— Hallgasd meg Uram imámat, mert nagy az én szenvedésem, bánatom . . . Engedd meg, oh Mindenható, hogy a Te nevednek ellenségei ne ismerjék fel zsidó voltomat. Hiszen jól tudom, hogy nagy kegy, teljes üdvösség zsidónak lenni, de nézd ugy ütnek, szidalmaznak és gunyolnak érte! Reggeltől estig folyton gyötörnek. Tegnap fülem mellől eldurvult, otromba munkástársaim levágták tövig a hajamat, kirántották a ruhámból a neked szentelt ruhadarabot és összetépték, arcomba vágtak . . . Ne engedd ezt oh Uram! Tedd meg, hogy ne lássák meg bennem a zsidót . . . Aztán . . . aztán, oh hallgass meg Uram, engedd meg, hogy egyszer, egyetlen egyszer — mondom csak egyszer — jóllakhassak, oly jól ahogy én gondolom, meleg, párolgó étellel . . . Három napja már, hogy törött, romlott almát eszem. Ma délben még ebből sem jutott. Oh, olyan jól lagnék, hogy soha sem lennék többé éhes . . .

Már közelegett az este. Ideje volt, hogy egy rögtönözött templomba, padok hordozásával kidolgozott helyére menjen. Lassan, imáját halkán rebegeve indult el.

Alig tett néhány lépést, mikor észrevétlenül, mintha a föld alól bujt volna ki, egy kiesiny,

mokat, az állami egyenes és egyéb kinstári tartozások kezelése körül segéd szolgálatot végez, azoknak pontos ellátására és behajtására vonatkozólag ellenőrzi ezen adóknak kivetését, előírását, könyvelését, nyilvántartását, beszédését, biztosítását, behajtását stb.

Ime a járási számvevő teendői röviden egybefoglalva és ezek után joggal mondhatjuk, hogy a reform elé méltán a legszebb reményekkel néz az ország.

A zalaegerszegi új zsidó templom felavatása.

A zalaegerszegi izr. hitközség szeptember 1-én adta át rendeltetésének az Isten dicsőségére épített új templomát.

Az ünnepségek leírása előtt magáról a templomról akarunk megemlékezni.

A monumentális épület kívülről és belülről egyaránt impozáns benyomást gyakorol a nézőre. Külső pompája, szép vonalai, izléses tagozata jól érvényesülnek a fallal és rácskerítéssel körülvett téren. Messzebből is igen jól hat az épület jellegzetes két tornyával, mely a város távlatának új karaktert ad. Az új templom úgy kívül mint belül a legtisztább román stíl modern motívumokkal. Az aranyozott falfestés, a díszítés, a mellvéd, a szentély kiképzésekellemes összhangba olvadnak össze. Kár, hogy az épület költségkimélemből nem az első, eredeti terv szerint készült. A templom karaktere megfelel ugyan az eredeti tervnek s a részletek nagyobb része szintén érintetlenül maradt; de a második terv alapján az épület néhány meterrel rövidebb lett, ami a külső oldalnézet harmóniáját kissé zavarja s a szentély részt nyomottá teszi. A tervező azonban olyan szépen alkotta meg a belső tagozatot, hogy a külsőleg észrevehető hiba nem esik a belső harmónia rovására. Az épület minden ízében szilárd, kitűnő kivitelű munka. A terveket Stern József budapesti műépítész készítette, akinek műizlését, szaktudását dicséri az új zsidó templom. A terv kiviteléért Morandini Tamás zalaegerszegi építőmestert illeti a dícséret. A szép falfestést s aranyozást Mauthner és Léránt zalaegerszegi festők készítették s úgy a munka precízitása, mint művészi rajza elsőrendű. Kitűnő és előkelő formája van az orgonának, amely Angster József pécsi orgonaépítő országos híri műhelyéből került ki.

A művészi terv kivitele s a templom berendezése legnagyobb részben zalaegerszegi iparosok dícsősége s minden ízében kizárólag magyar munka.

A templom nem csak zsidó vallású polgártársaink gyönyörűsége, hanem Zalaegerszeg város legszebb épülete. A hitközség nagy áldozatokkal építette fel az Istennek új házát s ezek az áldozatok gyümölcsözők lesznek a városra nézve is,

gondosan kiöltözött ember termett előtte és megszólította:

— Hallja barátom, van magának dolga?

— Nincs.

— Akkor jöjjön velem. Nálam kap munkát holnapra és ha úgy tetszik, meg is maradhat nálam. Megfizetem érte. Kap kosztot és egy forintot naponta. Érti? Kap egy forintot . . . Ez elég lesz, ugy-e?

— Ó meg csak bámult reá, mint valami jelenésre.

— Egy forint egy napra! . . . Oh az elég lesz.

— És kosztot annyit, amennyit maga akar . . .

Maga ugy-e nem zsidó! Meglátszik az mindjárt . . . Manapság tudja, már mindenki zsidó . . .

E nyáron felveszek egy házi szolgát és az most, mikor én se lehetek otthon, mert templomban kell lennem, előáll azzal, hogy ünnepe van neki is . . . Hát hallott ilyet? . . .

Ime imájának egyik része teljesült. Nem ismerték fel benne a zsidót.

Roskadozva a gyengeségtől s átszellemülve mint égi követet követte az ünnepi ruhába öltözött fűszerest, aki élénken a levegőben hadonázva magyarázta neki:

— Nem lesz semmi más dolga, csak árut az udvarról bevinni a raktárba, nehogy megázzék.

mert bizonyos, hogy az új templom a Wlassics utca teljes kiépítését, egy szép városrész keletkezését fogja maga után vonni.

Diszközgyűlés. A felavatási ünnepségek sora délelőtt 11 órakor diszközgyűléssel kezdődött a városháza nagytermében, amely szorongásig megtelt a hitközség tagjaival s szépszámu illusztris vendégekkel. Megjelentek: Csertán Károly alispán, Árvay Lajos m. főjegyző, Várhidy Lajos polgármester, Farkas József országgyűlési képviselő, Trsztyánszky Ödön árvaszéki elnök, Thassy Kristóf m. főügyész, Thassy Lajos zalaegerszegi főszolgabíró, Hajik István, a zalaegerszegi ügyvédi kamara elnöke, Medgyesi Lajos, főgimn. igazgató, Kovács László, az ipartestület elnöke és városunk közéletének több ismert alakja.

A diszközgyűlést Boschán Gyula elnök nyitotta meg. Megnyitó beszédében első sorban a hitközség belső életével, annak multjával foglalkozott. Vázolta azt az anyagi válságot, amelyben a hitközség még rövid idő előtt is volt. De a hitközségnek rendelkezésére állott a tagok áldozatkészsége, amely a nagy és nemes célok megvalósítása érdekében a legsúlyosabb terhek elvállalásától sem riadt vissza; rendelkezésére állott úgy a hatóságok-, mint egyes nemeslelkű embereknek erkölcsi támogatása, amely a község útjába gördülő nehézségeket jóindulattal elhárítani igyekezett. Ezekre támaszkodva az előljáróság szakíthatott a régi patriarchális állapotoktól, amelyek csak addig voltak fenntarthatók, amíg a hitközség ügyei a régi keretben mozogtak; de meg kellett szünniök abban a percben, amelyben a haladás, szabadság, hazafiság eszméinek megfelelő új irányok jelöltettek ki. Az alapszabályok megalkottattak, a hitközség a kongresszusi alapon álló községek sorába lépett és a haladás, a nemzeti irányban való fejlődés alapjai lettek fektetve.

Az ügykezelés már a mult század hetvenes éveitől kezdve magyar volt ugyan, de csak az újjászervezkedés óta egyengethette az előljáróság azon cél felé vezető utat, hogy az anyanyelv a hitoktatásban s a liturgiában is minél tágabb teret foglaljon.

A hitoktatás javítása és reformálása a hitközségnek legnagyobb gondját képezi, mert minden tagját áthatja az a tudat, hogy az igaz vallásosság s a tiszta erkölcs alapja a boldogságnak. A tiszta vallásosságnak mentnek kell lennie minden zelótismustól, fanatizmustól és zionizmustól, mert csak így lesz képes nemzeti irányban fejleszteni magát.

A tiszta vallásosság és erkölcs ápolója, terjesztője a templom. A zalaegerszegi izr. hitközség előljárósága tehát, amint a viszonyok megengedték, tagjainak áldozatkészségével s a kormány támogatásával új hajlékot emelt az Urnak. Az elnök halálával emlékezett meg Dr. Wlassics Gyula volt vallás- és közoktatásügyi

A eseléd különben majd megmutatja . . . És ezért kap egy forintot és kosztot, amennyit csak akar . . .

Nem kellett soká menniök és csakhamar odaértek. Pontosan mutogatták meg neki, hogy mit kell tennie:

— Ez itt a eukor. Ezt tegye föl a polera. Ez a gyömbér, ezt meg ide szórja, ebbe a ládába . . .

— Ó meg csak nézte ezt a sok kincset, amit reá biznak és diadalmammal, biztosan várta imája másik kívánságának teljesülését.

De ez holnapra maradt.

— Ma már itt aludhat, mondta neki új gazdája . . . Itt van az ágya is a raktárban . . . Holnap meg mielőtt belefogna a munkába, a eseléd ad magának reggelit . . . Én most elmegeyek . . . Majd ha látom, hogy miképp megy a munka, megbeszéljük a többit. Azzal elment.

És ő mikor magára maradt, először kíváncsian nézett körül, aztán esendesen, lábujjhegyen, mint egy tolvajment el onnan, hogy még egyszer, az Ur rögtönzött házában, áhitatos környezetben elmondja az ő imáját.

* * *

Salamon már Mármarosban megszokta a korai felkelést. Az éhség nem egedte, hogy a szokatlanul kényelmes fekhelyet soká élvezze. Viziós

miniszter, Zalaegerszeg város szülötte azon tényéről, hogy a hitközségnek az országos tanítói gyám- és nyugdíjalapból 120,000 K kölcsönt engedélyezett s ezzel lehetővé tette a templom felépítését; továbbá Farkas József országgyűlési képviselő, zalai Fenyvesy Adolf és Dr. Simon József érdemeiről, akik a kormánytól a hitközség kérelmét támogatták.

És mikor felépült az Isten új hajléka; amikor a teljes vallásszabadság immár törvénybe van iktatva s a magyar törvényhozás megvalósítani igyekezett e földön az Isten tökéletes lényéből származó két elvet: a szeretetet és igazságot; akkor csak egy letűnt korra vonatkozhatik Lord Byron dala:

Oh vándorlábú, fáradt keblű nép te!
Hova kerülsz, hol fogsz pihenni végre?
Népnek hona van, fészékén ül a gerle,
Rókára odva vár . . . Sír Izraelre.

A sorompók, melyek e hazában élő vallásfelekezetek közt léteztek, lehullottak és ba már harenak, versengésnek lennie kell, legyen az eszmék harca és küzdjük azt végig az erkölcs fegyvereivel. Ne ismerjük más pályabért, mint a haza boldogságát. Törekedjünk mindannyian a hazát minél jobban szeretni és mindenki a maga templomában imádkozzék a haza jólétéért. Vessük be szívünk rejtekébe kitörölhetetlenül, hogy: „A nagy világon e kívül nincsen számodra hely; Áldjon vagy verjen sors keze, itt élned, halnod kell.“

Boschán Gyula magas koncepcióju s formában előkelő beszéde nagy lelkesedést keltett. A közgyűlés zajos ovációban részesítette a hitközség népszerű elnökét, a ki nemes gondolkodás módja, példás élete által nemcsak a felekezeti, hanem a társadalmi életben is tiszteletet szerzett magának.

Az elnök beszéde után Schlesinger Ámin titkár felolvasta a templomépítés tótenetére vonatkozó jelentését, amelyből a főbb adatokat közöljük.

A zalaegerszegi régi zsidótemplom keletkezéséről írásbeli feljegyzés nincs. Szájhagyomány útján tudjuk, hogy a régi templom a mult század negyvenes éveiben a szombathelyi püspökség által ajándékozott azon telken épült fel, amelyen a zsidók első imaháza állott. Ezen templom megnagyobbításának eszméje már 1872. évben felmerült, amidőn a hitközség a szombathelyi püspökségtől a szomszédos telket meg akarta vásárolni. Új templom építésére 1883-ban gondoltak legelőször, amidőn a hatóság a rozoga templom bezárását sürgette. Az építést el is határozták, a tervet 10.000 forint költség-előiránnyal elkészítették, de annak kivitele a pénzügyi helyzet ziláltsága miatt elmaradt. A templomépítés kérdése újból csak 1890. évben foglalkoztatta az előljáróságot, amidőn Fischer László volt elnök indítványára egy bizottságot küldtek ki, hogy az előmunkálatokat megtegye.

Álmokkal eltöltött éjszaka után, már ott a raktárban, ahol ma ünnepi esend és nyugalom honolt, egy nagy ládára téve ott volt előtte egy tányér meleg, párolgó leves. A belőle kiáradó pára arcába esapott, orrán száján keresztül mohón szivta azt magába és a kiehézt emberek vágyakozó tekintetével mereven, mozdulatlanul nézte a barna zsiros folyadékot.

Van tehát mit ennie, meleg, párolgó, erőt adó leves, egészen olyan, amilyennek éhségtől fölesigázott fantáziájával már oly sokszor elképzelt.

Ime meghallgattatott tehát egész imája . . . az ima, melyet erre a nagy napra szánt.

Ma, otthon Mármarosban ilyenkor már összejött három-négy falu zsidója hóféhér ruhában, megtisztult lélekkel — közös imára bünboesánatért, békességért, jólétért ájtatos könyörgésre, megtörve, étlen, szomjan.

Reszkető kezekkel nyult a pléhkanál után, de aztán megint a mai napra és az otthonra gondolt.

Az apa, a keserves munkában, nélkülözésben megtört agg, oh az ma böjtöl, imádkozik és testi szenvedéstől megkönnyebül a lelke.

— De én éhes vagyok! Tört ki belőle az önvád szavaira . . .

Az anya is, ez a szegény gyenge asszony,

A bizottság állandóan működött ugyan, de pénz hiányában nem tudott semmit sem kezdeni, míg az 1894. február havában a szent egyelet által Rechnitzer Lipót elnökelete alatt a templomalap javára rendezett díszbédén a részt vevők 7000 forintot ajánlottak fel egy új templomra. Erre új-ból tervet készített az előjáróság, amely azonban nem került kivitelre, mert az építés ügye újra zátonyra került s csak 1899. évben jutott közelebb a megvalósuláshoz. Végre Boschán Gyula elnöknek sikerült, Farkas József országgyűlési képviselő közbenjárásával, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól 120.000 K kölcsönt kieszközölnie, amellyel az építést meglehetett kezdeni.

A tervre kiírt pályázat alkalmával az előjáróság Stern József műépítész javára döntött ugyan, miután azonban az eredeti terv kivitele a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel nem volt lehetséges, a tervezőnek a tervet át kellett dolgoznia, nevezetesen a méreteket az anyagi eszközökhöz kellett alkalmaznia.

Az építés 1903. év április havában kezdetet s 1904. augusztusban fejeztetett be.

A templom — a belső berendezéssel együtt — 136.697 koronába került, amelyből azonban 50.000 K templomi ülések árából megtérül.

A titkári jelentés felsorolja mindazokat, akik a templom felépítéséhez pénzbeli, vagy felszerelési tárgyakkal járultak s úgy ezeknek, valamint a hitközség régi óhajának megvalósulását elősegítő férfiaknak köszönetet mond. Különösen kiemeli Boschán Gyula elnök érdemeit, aki fáradtságot nem ismerve dolgozott, agítált az építés érdekében.

A jelentés avval az óhajással végződik, hogy az új templom legyen a vallásosság, erkölcs és hazafiság melegágya.

A felavatás. A zárókövetés és felavatás ünnepélye d. u. 3 órákor kezdődött. A templom előtti utcáról már két órákor megszállotta a közönség, miután azonban a templomba csak belépti jeggyel lehetett bemenni, az érdeklődők legnagyobb része kiűn rekedt. Fél három után egy a templom hajója, valamint karzatai zsufolásig megteltek. Ott voltak a helybeli hatóságok s a társadalom legelőkelőbb tagjai; a m. kir. honvédszázadosztály és csendőrség tisztikara, a polgárság vezetőiférfiai, a vidéki hitközségek köldöttségei. A karzatokon városunk hölgyközönsége helyezkedett el.

Mindenütt a legfigyelmesebb, tapintatos rendezéssel s előzékenységgel találkozott a közönség, ami dr. Berger Bélának, a rendező bizottság elnökének érdeme.

A felavatási ünnepélyen képviseltették magukat a nagykanizsai, esáktornyai, keszthelyi, csabrendeki, alsólendvai és szombathelyi hitközségek.

A szertartásban Engelsmann Izrael zalaegersz-

ki tíz gyermeknek adott életet — az is bőjtől, imádkozik és talán ő reá gondol, szívében talán épen most foházkodik, esedezik, hogy hallgattassék meg az ő messzi távolban levő fiának imája is. . . .

— De én éhes vagyok. Uram Istenem, nagyon éhes! . . .

Van otthon egy kis fiu, az öccse, alig tíz éves. Az folyton hajtogatta, hogy ő éhes, de azért nem eszik, mert ő bőjtölni akar. . . . Egy szegény öreg zsidó asszony, a nagyanyja jól emlékszik rája — ezen a szent ünnepen nagybeteg volt. És mindenki, még azok a nagyon jámbor életű öregek is, kik már nem is tudtak dolgozni, csak folyton imádkozni — azok is unszolták, kérték, hogy egyék, mentse meg magát és ő nem evett.

A keze vonaglott, egész teste beleremegett a belső küzdelembe. Az éhség mindent letipró érzése már-már a kezébe adta a kanalat, de akkor feltámadt a gondolatvilág elemi ereje: az ősi, anyatejjel beszitt, csecsemő korától belejotogott hit. . . .

A folyton, mind intenzívebb erővel váltakozó érzések legyűrték erejét, míg láza egyszerre, minden átmenet nélkül egy új képet varázsolt elébe.

Ma mélyen megalázva, megrendítő könyörgés-

szegi főrabbi vezetése alatt részt vettek dr. Bernstein Béla szombathelyi, dr. Neumann Ede nagykanizsai, Schvarecz Jakab esáktornyai, dr. Büchler Sándor keszthelyi, dr. Winkler Sándor csabrendeki és dr. Rudolfer Antal alsólendvai főrabbi.

A főkántori tisztet Guttman Béla bécsi lipótvárosi főkántor töltötte be, aki szíves készséggel tett eleget az izr. hitközség meghívásának, hogy szülővármegyéje székvárosában emelt díszes templom felavatási ünnepélyét művészetével emelje. Guttman remek éneke mindenkit elragadott s az örök szépségű zsolozsmák mindenkit meghatóttak. A híres főkántor hangja, a zoltár szavaival felhangzó imája betöltötte a templomot s a meghitett szíveket. A kar, amelyet nagy gonddal és fáradtsággal Lechner Hermán zalaegerszegi főkántor tanított be és vezetett, igyekezett Guttman énekéhez méltó kíséretet szolgáltatni. Sem hanganyagban, sem készségben és betanulásban nem volt hiány.

Az ünnepély pont három órákor kezdődött. Miután a rabbik elfoglalták helyeiket, Guttman főkántor gyönyörű, héber énekkel dicsérte az Urat. Ezután az énekkar a „Matavuh“ című dalba kezdett, amelyet Bányai székesfehérvári zenetanár művészi orgona játékaival kísért.

Az ének elhangzása után Engesmann Izrael, a zalaegerszegi tudós főrabbi lépett fel a szószékre. Az agg pap meghatottan állott új templomának szószékén. Ősz fürteivel, tiszteletet gerjesztő alakjával, beszédének lelkes hangjával mély benyomást tett a hallgatókra.

„Vonuljatok be kapuiba hála énekkel, csarnokaiba dicsérettel, adjatok hálát neki, dicsérjétek az ő nevet, mert jó az örökkévaló, örökké tart kegyelme, hűsége, nemzedékről-nemzedékre.“ Evvel a jelmonddal kezdte meg szónoklatát. Meltatta a nap jelentőségét, az ünnepély célját, mely az ujonnan épült zsinagóga zárkóvénnek letételére s a felavatás megülésére hivatott. Ezután hitközségéhez szólt: Igaz ugyan, hogy nagy, hatalmas, lángoló volt lelkesedésed, mikor imígyen szóltál: Dicsőíteni akarom Istenemet, felmagasztalni atyáim Istenét templommal, mely mindenben az ő fenségét juttassa eszünkbe; igaz ugyan, hogy nagy, hatalmas volt áldozatkészséged is, jámbor kívánságod, nemes vágyad teljesítésére, de nem kevésbé nagy volt az akadályok serege, mely jámbor óhajoddal szemben állott. Bizony csak Isten segítségével tudtad ezt legyőzni. Az Isten segítségének köve legyen azért új zsinagógánk zárkóvénnek neve. A művészi terv alapján készült monumentális épületen dolgozó munkásokat nem érte sem baj, sem pedig szerénstlenség. Isten megóvta, megőrizte, megvédelmezte őket minden baj ellen. Megemlékezett arról az időről, arról a szellemről, amelyben a már porladó ősök a régi zsinagógát építették és szembe állította azt a

sej mindenki háromszor földre borul az Ur színe előtt És mikor az emberek felegyenesednek, úgy látszik, mintha megkönnyebültek volna.

Vágy szállta meg, hogy csak egyszer, egyetlenegyszer leboruljon ő is, csak egyszer mondassa el ő is:

— Leborulok, térdre esem Uram a Te felséges színed előtt. . . . Aztán úgy érezte, hogy megkönnyebülne minden lelki kinja. . . .

És Salamon felegyenesedett. Lassan, áhitattal, akárcsak otthon a templomban, leborult ő is s átszellemülten mondták ajkai: — Leborulok. . . . Aztán valami jótékony homály borult a szeméire. . . . Felakart egyenesedni, de a föld, mint valami szerelmes anya magához szorította. . . . Nem birt vissza felállani. Ugy maradt ott.

. . . . Vagy egy óramulva bejött a eseléd, meglátta ott az új munkást.

— Mit keres? . . . De az nem felelt semmit.

— Hallja? . . . Vagy talán alszik? . . . És megérintette. A teste azonban merev volt és hideg.

És Salamon imáját meghallgatta az Ur. Többet nem kintozta, nem szidalmazta senki. És habár nem evett, mégis oly jól lakott, hogy többé nem éhezett. . . .

Gergely Győző.

mostani fénytől áradó időszakkal. Hálátelt szívvel emlékezik meg a magyar nemzet nagy és nemes tetteiről, mely lovagias, igazságszerető királyunkkal egyetemben megalkotta és szentesítette azt a törvényt, a melynek következtében joggal és önérettel mondhatják el a zsidók: magyar honpolgárok vagyunk, részesei a magyar nemzet alkotmányos szabadságának.

Üdvözi a hitközséget, annak minden tagját, az ünnepélyre összesereglett hittestvéreket, üdvözi a megjelent vendégeket, kiknek jelenléte a magasztos ünnep fényének emelésére szolgál. Idézzén Malakiás próféta mondását: „Vajjon nem-e egy atyánk van mindnyájunknak, vajjon nem-e egy Isten teremtett-e minket, miért hűtlenedjünk egymás ellen, megszögvén őseink szövetségét“, áldást mondott a jelenlevőkre, kik meghatottsággal, állva hallgatták az öreg papot, akinek egész lényén a tiszteletet gerjesztő mély meggyőződés uralkodott.

Beszéde végén, héber ima kíséretében meggyújtotta az örök mécsest.

A főkántor éneke után Stern József műépítész jelentette a hitközség elnökének, hogy az épület teljesen elkészülvén, átadható rendeltetésének, amire Boschán Gyula elnök felolvastatta a záróköve helyezendő okmányt s a zárókövet a templom előcsarnokának baloldali falába illesztették bele.

A török körülhordozása után dr. Büchler Sándor keszthelyi főrabbi mondott nagyszabású felavató beszédet. Gyönyörű képei a zsidó bölcsék könyveinek virágos nyelvezetére emlékeztettek s egyaránt lefoglalták a gondolkodó főt és érző szívet. Beszéde nem csak hitszónoklat volt, hanem életigazságokkal tele értekezés, amely nem csak a zsidóságnak, hanem a humánusan gondolkodó s erkölcsösen élő minden hitű embernek tanulsággul szolgálhatott. Nem csak a zsidó pap, hanem a művelt ember szólt a nagy gyülekezethez az erényekről, amelyek az életet Istennek tetszővé, embernek becsessé, a társadalomnak és hazának áldásossá s az embert tiszteltté teszik. A családi szeretet, a becsület, a munka, békesség, az életkedv, jótékonyág, hazaszeretet erényeiről szólt hallgatóinak.

„Eszendők jóslata teljesült, ugymond, azzal, hogy a jámbor hívek ezt a díszes isten házát felépíthették. Évezredek tüntek el azóta, hogy a pusztában vándorló eleink az első szentélyt építhették, mely mindenkor iránytűje maradt a zsidóságnak. Eseteli a templom építésének a célját, a templom szépségét, mely tanuja annak, hogy a magyar építészlet minő óriási módon haladt. Meg van a templom külseje, de hiányzik a lélek belőle; a felavatás van hivatva beléje lelket önteni. Öröm gyűl a lelkekbe a templom láttára, örömmel lépje át mindenki ennek a köszöbét. Szokás, hogy az új templom ragyogóan ékes legyen, hogy örömmel látogassák; hogy szent legyen, ne csak a homlokzatán levő felirat hirdesse azt, hanem a hívők benne azzal, hogy áldoznak az Urnak. Az apák érdeme nem mulik el, megújul az érdemes utódokban. Hiszi, hogy a fiatalság az öregek nyomdokába lép s azon halad. Olyan a lélek, mint a fehér lap; a toll nyoma nem tüntethető el végképpen; amit a nevelés s a példa a fiatalságnak kijelöl, nem mulik el. Imaházra a művelt lelkű embereknek mindig szükségük van. Váolja a zsidó templom rendeltetését. Elmeséli a talmudnak az arany-mécse emberről irt regéjét, s ezt a hitűséggel, hazafisággal, emberszeretettel s jótékonyág gyakorlataival hozza kapcsolatba. Magyarázza a boldogságot. Sok ember tudna — ugymond — boldog lenni, ha akarna. A ki önkezével földi el szemeit s nem látja meg azt a sok szépet, mit Isten nyújt, magával tesz igaztalanságot. Kiemeli a családi boldogságot, mely többet ér minden hirnénél, dicsőségnél. Gyönyörűen festi a családi nevelés magasztosságát. Áttér az emberi jellemre. A jellem állandóságát a vallás biztosítja. A boldogsághoz akarát kell. Jótékonyaságra, emberszeretetre oktat, hazaszeretetre int. Eseteli a zsidóvallás magasztosságát, melynek középpontjává a templomot jelöli meg. Ez központja a hitnek és szeretetnek. Ékes beszéde végén az egy élő Isten nevében felavatta a templomot, a szentélyt, a thorákat, az oltárt, a szószékét, az öröklámpát, s a templom összes berendezését.

Végül a kar a főkántor vezetése alatt a Hymnuszt énekelte, amely után a nagy közönség szétszólt.

A lakoma. Este nyolc órákor lakoma volt az „Arany Bányán“ nagytermében, ahol kétszáznál többen gyűltek egybe. Ott volt Csértán Károly

alispán, Árvay Lajos főjegyző, Thassy Kristóf főügyész, Sztaniszlavszky Adolf törvényszéki elnök, Várhidy Lajos polgármester, Boér Sándor huszár őrnagy, Csiszár Gyula esendőrszázados, Odor Géza kir. pénzügyigazgató, Medgyesi Lajos főgimnáziumi-, Udvardy Ignác felsőkereskedelmi iskolai igazgató, Dr Fritz József törvényszéki-, Dr Zarka Zsigmond árvaszéki helyettes elnök, Szupits Antal kir. járásbíró, Schneider Gábor kir. ügyész, Porkoláb Gyula ág. ev. lelkész, Kovács László ipartestületi elnök s az ipartestület számos tagja. Megjelentek a vidéki küldöttségek tagjai s a város értelmiségének nagyon sok tagja.

A felköszöntők sorát Boschán Gyula elnök nyitotta meg s Ófelségére a Királyra üfirtett poharat.

Dr Hajós Ignác Csértán Károly alispánt éltette nagyhatású beszédében, amelynek elhangzása után vármegyénk népszerű alispánját zúgó éljen riadal üdvözölte.

Csértán Károly alispán Boschán Gyula érdemeiről, szeretetre- és tiszteletreméltó tulajdonságairól szólva, a zalaegerszegi hitközség elnökének kívánt hosszú s boldog életet.

Várhidy Lajos polgármester a zalaegerszegi zsidó hitközség békéjére s nemzeti irányban való fejlődésére, Árvay Lajos megyei főjegyző a felekezeti békesség megszilárdulására, Dr Halász Miksa a hadseregére, Dr Berger Béla a vendégekre üfirtettek poharat.

Dr Bernstein Béla szombathelyi főrabbi hitközségének üdvözlését tolmácsolva, a vallásosság ápolásáról mondott magvas beszédet és Stern József műépítész, a remek templom tervezőjét éltette. Barta Lajos gelsei Guttman Vilmos üdvözlését adta át a hitközségnek. Beszéltek még: Schwarz Jakab esáktornyai-, Dr Rudolfer Antal alsólendvai rabbi, Porkoláb Gyula ág. ev. lelkész, aki a magyar zsidóságot éltette. Dr Winkler esabrendeki főrabbi Zalaegerszeg város lakóira emelte poharát, amely mint egykor Usa népe a három zsidó böleset, az utast, a vendéget szívesen fogadta és megvendégelte.

Ezután még számtalan felköszöntő hangzott el, komoly irányú és kedélyes beszéd. Többek között Kauffmann Máttyás megyei aljegyző szép toasztot mondott Guttman Bélára, aki gyönyörű hangjával zoltárokat énekelt az Ur dicsőségére. Guttman szerény ember s azt állítja magáról, hogy nem szónok. De azért válaszolt úgy, hogy mindenki feszült figyelemmel hallgatta. Magyar nótákat énekelt s bebizonyította, hogy bár apának nyelvén, héberül dicséri az Istent, bár németek közt él, de szíve magyar maradt s hí azokhoz az emlékekhez, amelyek a magyar hazához, Zalavármegyéhez, annak egy kis falujához kötik. Dr Hajós Ignác azt kívánta neki, hogy legyen a magyar művészetnek ottkűn hűségese apostola s ha elismerésben, dicsőségben lesz része, mindig emlékezzen meg azokról a kötelességekről, amelyekkel a magyar zsidó hazájának tartozik.

A lakoma alatt érkezett táviratokat s a már részben előbb jött üdvözlő leveleket felolvasták.

Makfalvy Géza államtitkár levélben küldött üdvözlését; Koller István, a Zalamegyei Gazdasági Egyesület alelnöke családai ügyei miatt az ünnepélyen meg nem jelenhetvén, szintén levélben köszönte meg a meghívást. Hasonlóképpen levelet irt Legáth Kálmán apát plébános is.

Berzeviczy Albert vallás- és közoktatási miniszter, zalai Fenyvesy Adolf, Dr Herzog Manó kaposvári főrabbi, Dr Szüllő Géza és Dr Darányi Ferenc országgyűlési képviselők, Dr Ruzsicska Kálmán kir. tanácsos, Kunffy Adolf nagybirtokos, gelsei Guttman Vilmos, mint a IX. községkerület elnöke, a tapolezai, zalaszentgróti, körmendi, kaposvári, veszprémi es keszthelyi hitközségek üdvözlő táviratokat küldtek.

A lakoma a késő éjjeli órákban ért véget a legteljesebb harmóniában s virágos jókedvben.

Adja Isten, hogy mindig úgy megértsük egymást, mint szeptember elsején.

A veszprémi kiállításról.

Dunántulnak két érdekes és igazán tanulságos kiállítása van, amelyek mindegyike a mienk is, mert Zalavármegye mind a kettőn képviselve van.

A soproni kiállítás a Dunántul fejlett iparát mutatja be s van okunk rá, hogy önzerttel mutathassunk arra a haladásra, amelyről a kiállítás tanúságot tesz. Az egy héttel később megnyitott veszprémi kiállítás pedig a dunántuli mező-

gazdaság magas nívójáról számol be az országnak. A haladás mindenütt szembezőkő. Az okszerű munka eredményeit halmozták fel itt is, ott is. Veszprémben hazánk földjének műveléséről, Sopronban a magyar kéz ügyességéről mondanak dicséretet a néma tárgyak.

A veszprémi kiállítás gyönyörűsége a szemnek és tanulsága a gazdának. A rendezés, a kiállított tárgyak csoportosítása mintaszerű; a kiállított termények, gazdasági eszközök, háziipari termékek sokfélesége, gazdagsága vidéki kiállításon páratlan.

A kiállítás az elemi iskolai területen van elhelyezve úgy, hogy az iskola épületét is felhasználják a kiállítás céljaira. A főkapu mellett a gazdasági gépek csoportja van elhelyezve, amely gazdag gyűjteménye a gépgyártás produktumainak, a legegyszerűbb gazdasági géptől a legnagyobbig. Az iskola épületben vannak kiállítva a mezőgazdasági és kertészeti termények. A nagy uradalmak kiállításai gyönyörűek; a kiállított termények minősége s legelsősorú. A konyhakertészet, a gyümölcstermelés, a virágtenyésztés csoportjai meglepő gazdagok.

Különösen meg kell említenünk a háziipari kiállítást, amely Veszprémvármegye fejlődő háziiparáról tesz tanúságot. A faipar és kosárfonás nagyon elterjedt a nép között, amely sok helyen még csak rövid idő óta foglalkozik háziiparral.

Természetes, hogy az erdészeti kiállítás is rendkívül gazdag s a Bakony fakinesét külön pavillonban mutatja be. Kapcsolatban a fakiállítással a taplóipar s a Bakony vadállományából származó vadásztrophéák nyertek elhelyezést.

Az Esterházy grófok külön pavillonban mutatják be uradalmi termékeit. A pavillonban azonban nem csak gazdasági termékek, hanem tömör vadásztrophéum is van elhelyezve. Az agancs gyűjtemény mesés gazdag. Sok kitűnő állatot is láthatunk, amelyek Dunántul érdőségeiből származnak. Gazdag fegyvergyűjtemény s egyéb vadászati eszközök egészítik ki a pavillonus berendezését.

A borkiállítás szintén kiváló. Különösen a balatonmelléki borok vannak képviselve.

Az állatkiállítás rendkívül érdekes. A nagy uradalmak remek lovakat állítottak ki. Örvedetes jelenség azonban, hogy a kisgazdák által kiállított anyag is jó. A szarvasmarha tenyésztés szintén elsőrendű példányokkal van képviselve. A simmenthali fajta dominál, de még nem tűnt el egészen a szilajmarha sem. A juhtenyésztés magas fokáról nemcsak a kiállított elektorál negretti és romboillett juhok, hanem a kitűnő minőségű gyapju is bizonyágot tesz. A sertés-tenyésztés általában a mangalicát karolja fel, de tenyésztik a veszfáliai hussertést is, amely óriási termetű, kevés igényű és roppant termékeny. Egy emse kilenc malacával volt kiállítva, de nem ritkaság, hogy a veszfáliai sertés 12—14-et is malacozik.

A baromfi kiállítás szintén elég gazdag. Különösen sok az oppington kakas és jérec. Van néhány szép Plimut és Brahma kakas, emdeni lud és pekingsi kaesa.

Az iparosok által kiállított tárgyak szintén érdekesek.

Meglepő szép a kályhás ipar majolika- és cserépkályháival; impozáns és izléses színben es rajzban majd minden egyes darab. A rézművesipar igen erős, szép és jó a bádogos- és műlakatos ipar, valamint a butoripar is. A képfestők bebizonyították, hogy tudnak a korrallal haladni, mintáik meglepőek, munkájuk szolid. Szita- és kefekötő, kötélverő, esztergályos mind kivési a maga részét a sikerből. A koesiipar igen előkelő fokon áll és a nyergesipar sem marad mögötte. Legvonzóbb része és egyuttal legbeesesebb ennek a kiállításnak a herendi porcellángyár, ez a legregibb magyar műtelep, mely hű maradt régi tradícióhoz és a mely abban az irányban folytatja, mint alapítója kezdte. Valóságos muzeumbeli darabok ezek, a melyek a világon bárhol számot tesznek. A színezés és a festés bámulatos és mindegyik darab szinte műkinesszámba megy. Ez a magyar specialitás, mely között ott van Magyarország legelső miniszterelnökének, Batthyány Lajos grófnak készített szervizéből is egy remek darab, arra való volna, hogy a magyar műizlésnek teret szerezzen a külföldön is. Ugyanitt vannak még boulemunkák szebbnél-szebb kivitelben. A zirci apátság állította ki, közte egy szekrényajtóbetét a Bakonyban található összes fanemekből. A kézművesipar az iskola egyik termében talált elhelyezést. A hajdan híres

veszprémi szürszabóipar megmutatja, hogy nem vált méltatlanná elődjéhez, oly szép és izléses szűrőket állított ki. A szabó- és cipészipar nagyon tisztességes, különösen a cipészipar. A kalaposok sem maradtak el és bemutatják a veszprémi viseletet; a szücsmunka pedig igazán dicséretes.

Zalavármegyéből kiállítottak: Báró Hornig Károly veszprémi püspök sümegei kertészete remek szép konyhakerti terményeket, amelyek Wenninger Gyula kertész ügyességét dicsérik.

Faragó Béla zalaegerszegi magpergető gyára az összes európai erdei fagyvak gyűjteményét és esemete-kerti terményeit, díszfenyőkből egy egész kis parkot. Faragó kiállítása Makfalvy Géza földművelési államtitkár érdeklődését is lekötötte s a kiállítóval beszélgetve felemlítette, hogy ismeri a vállalat hasznos működését s buzdította Faragót további kitartó munkára.

Borokat állítottak ki: Horváth Gábor (Alsó-öör), Lovag Leidl Henrik (Alsó-öör), Levinstein Miksa (Révfülp), Páslek József (Zalaegerszeg), Vas György (Felső-öör), Kegyes tanító rend dörgiesei híres szőlészete, Révész Lajos (Csopak), Khon Ignác (Tihany), Tuss Antal (Tapoleza), Raksányi Károly (Balatonhenye), Bertók József, Hirschfeld Sámuel, Bedegi József, Kutasi Imre, Róka Lajos (Balatonfüred), Nagy Ignác, Tólos Dániel (Felső-öör), dr. Kovács Vilmos (Tapoleza), Kis Vilmos (Akali), Elter Lajos (Badaacsony-Tomaj), Mihákovics Tivadar (Alsó-öör).

Az ipari csoportban Weiser I. C. nagykanizsai gépgyár versenyképes gazdasági és szőlészeti gépeket, Josipovics és Fasching szintén nagykanizsai gyár pedig különböző tengelyeket állított ki.

A baromfi kiállításon Bosnyák Gézáné urnó (Miséfa) tenyészetéből való gyönyörű orpington kakasok és tyukok tüntek fel.

Az állatkiállítás általában nagyon szép. Gróf Eszterházy Ferenc deveseri gazdaságából való félyér lovak, Wolf testvérek várpalotai gazdaságából való Furiosó ivadékok gyönyörű példányokkal voltak képviselve. A szarvasmarha kiállításán a veszprémi püspökség uradalmi domináltak. A simmenthali, inthali, inthali-magyar keresztezésből származott tehének ritka szépek. A zirci apátság, a pannonhalmi főapátság, gróf Eszterházy Imre rédei gazdasága félyér simmenthaliakat állítottak ki a legtekéletesebb példányokban. Szépek voltak a Lonkai Ármín feketepusztai gazdaságából származó telivér montafuni tehének.

Igaz ugyan, hogy a veszprémi kiállítás különleges helyi érdeket akart szolgálani, de szívesen látták volna zalavármegyei gazdák terményeit is. Zalából azonban — a gazdag borkiállítást kivéve — nagyon kevés volt a kiállító.

A kiállítást 28-án nyitották meg. A megnyitáson a kormányt Makfalvy Géza államtitkár képviselte. Vármegyénkben ott voltak a megnyitáson: Hertelendy Ferenc főispán, Eitner Zsigmond országgyűlési képviselő, Bosnyák Géza, Elek Lipót, Szentmihályi Dezső, Zathureczky Márton, Voigt Ede gazdasági egyesületi titkár, Faragó Béla stb.

Hivatalos-rovat.

I.

Lang József sütősegéd zalaegerszegi lakos f. évi június 17-én nyert ideiglenes igazolványát elvesztette. Felhívom a megtalálót, hogy ezt a v. rendőr kapitányi hivatalnál szolgáltatassa át.

II.

Zalaegerszeg rendezett tanácsu város tanácsa ezennel közhírré teszi, hogy azon szőlősgazdák, kik kiméréssel és kismértékben való elárúsítással nem foglalkoznak, a boritaladó kedvezményes fizetése céljából az 1892. évi XV. tc. 3 §-án alapuló igényüket f. évi szeptember hó 15-ig bezárólag *Megyessy László* kataszteri nyilván-tartónál bejelenthetik.

III.

Zalaegerszeg r. t. város tanácsa közhírré teszi, hogy a képviselőtestület 1904. augusztus 22-én tartott közgyűlésében elhatározta, hogy a zalaegerszegi 188. sz. tjkvken 3141. hrsz. a. felvett gápártói szántó, 1290 hrsz. a. szántó és 641. 650 hrsz. vágóhídi kert és belsőség eladása tárgyában 15 nap közbetétésével f. évi szeptember 15-én d. e. 10 órájára kitűzött újabb közgyűlést hirdet.

Várhidy Lajos polgármester,

Hírek.

† **Dr. Haudek Ágoston.** Lapunk zártakor mély megilletődéssel kaptuk az értesítést, hogy dr. Haudek Ágoston, Szent-Benedek rendjének jeles és nagy tudományú tagja, volt zalaapáti kormányzó tegnap Rohitschon meghalt. Dr. Haudek Ágoston vármegyénk közéletének hosszú éveken keresztül kimagasló alakja volt. Nagy tudásával, széles látókörével, fenkölt gondolkodásával nagy tekintélyt, közszeretettel szerzett magának. A kiváló férfi 52 évet élt.

Egyházmegyei hírek. A szombathelyi egyházmegyében a megyés püspök dr. Császár József székesskáptani karkaplánt a szabályszerű illetményekkel és a Szombathelyi Ujságnál elfoglalt szerkesztői állásának megtartásával a szombathelyi papneveldeben az erkölestan és lelkipásztorkodás h. tanárává, Rácz József borostyánkői plebánoshelyettes szombathelyi karkaplánná kinevezte; *Maitz* Ede püspöki levéltárost és szerzőt a borostyánkői plebánia vezetésével plebánoshelyettesi minőségben megbizta; *Kühár* Alajos bellatinei segédlelkész Felsőlendvára, *Osztvics* József szepetneki segédlelkész Bellatinera, *Horváth* József új áldozárt Szepetnekre, *Illés* György új áldozárt Pörgölinbe disponálta.

Egyházi előléptetés. Zoltin János sümegi címzetes prépost, székesegyházi kanonoknak főesperessé való előléptetését Ő felsége jóváhagyta.

Eljegyzések. Rédei László vármegyei hivatalnok eljegyezte Győre Mariska kisasszonyt. — Totola József balatonfüredi állami elemi iskolai tanító jegyet váltott Szabó Irma kisasszonnyal, Szabó István földbirtokos leányával Zalaszentgróton. — Kövesi Vilmos cseh lakos kereskedő jegyet váltott Lövinger Riza kisasszonnyal, özv. Lövinger Dávidné urnő leányával.

Uj tankerületi főigazgató. Ő felsége a király *Spitko* Lajos székesfehérvári tankerületi főigazgatót a budapesti vidéki tankerület főigazgatójává, dr. *Várady* Károly debreczeni kath. főgimnáziumi igazgatót pedig a székesfehérvári tankerület főigazgatójává kinevezte.

Tanügyi áthelyezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Grész* Ernő temesvári állami tanítóképzőintézetű segédtanárt eddigi minőségében a csáktornyai állami tanítóképző intézethez, *Brosch* Irma egyedutai állami népiskolai tanítónőt a sajszentpéteri állami népiskolához, *Lepkovsky* Margit sajszentpéteri állami népiskolai tanítónőt az egyedutai állami népiskolához helyezte át.

Kisdédovónó kinevezése. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter *Ember* Mária okleveles kisdédovónót a drávaegyházi állami kisdédovónóhoz kisdédovónóvá kinevezte.

Huszárezredünk köréből. *Kárnász* Kálmán százados a hedseregtől a 7-ik honvéd huszár ezredhez áthelyeztetvén, a zalaegerszegi 6-ik századnak parancsnokául osztatott be, *Gaál* Andor hadnagy a zalaegerszegi osztálytól Pápra áthelyeztetett. *Heis* Odön tartalékos hadnagy és *Klimkó* László tartalékos tiszthelyettes Zalaegerszre fegyvergyakorlatra bevonultak.

Megjutalmazott tanító. A magyar földhitelintézet által községi faiskolát kezelő tanítók és gyümölcsfatermesztést oktató községi kertészek részére a gyümölcsfatermesztés terjesztése és oktatása körül szerzett érdemeik elismerése céljából az 1904. évre kitűzött 23 jutalomdíj közül az e célra alakult bíráló bizottság csak 21-et talált kiadhatónak. Vármegyénk területéről egy kétszáz koronás jutalomdíjat *Weinacht* Lukács tagyoni tanító nyert.

Nagykanizsa r. t. város képviselőtestülete Vécei Zsigmond polgármester elnöklésével augusztus 27-én közgyűlést tartott, amelyen a városi számvizsgálóbizottság által felülvizsgált 1903. évi városi zárószámadást, valamint a város tiszti, segéd, kezelő és szolgaszemélyzet 1903. évi nyugdíjszámadását elfogadták és a felmentvényt megadták. — A városi közkórház 1905. évi költségvetési tervezetét megállapították és elhatározták, hogy az ápolási díjat 6 fillérrel felemelik abban az esetben, ha ezt a terhet a miniszterium viseli. — A katonaságnak azt a javaslatát, hogy a lóterület eredeti visszaállításáról a város lemond, ha az ott emelt épületek a város tulajdonába mennek, a közgyűlés elfogadta. — Végül a képviselőtestület felhatalmazta a városi tanácsot, hogy a lemondás következtében megüresedett gimnáziumi tornatanítói állásra azonnal pályázatot hirdethessen.

Képviselőtestületi ülés. Sümeg község képviselőtestületének legutóbbi gyűlésén az elnök Pozsonyi József városbíró meleg hangon emlékezett meg a járás elhunyt főszolgabírájáról, Füzik Gyuláról és indítványára emléket jegyzőkönyvileg örökítették meg s az elhunyt családjához részvétiratot intéztek. — Ezután a város 1905. évi költségvetését 41600 K 71 f bevétellel és 58.561 K 48 f kiadással irányozták elő; a hiányzó 16.960 K 77 f fedezésére a községi pótlékot 42²/₁₀%-ban állapították meg. — Egy kiküldött bizottság javaslatára 18 szavazattal 4 ellenében a róm. kath. népiskolának községi iskolává való tételét mondotta ki a képviselőtestület, amely határozat ellen Németh János plebános felebbeszólt. — Megállapították az 1905. évre szóló községi közmunkák költségvetését.

Uj gazdasági tudósító. A földmivelségi m. kir. miniszter *Fülöp* József zalaegerszegi lakost Zalaegerszeg r. t. város határára nézve a gazdasági tudósító tiszttel bizta meg.

Harminc éves jubileum. A „Pápai Lapok“ a napokban ülte meg fennállásának 30 éves évfordulóját. Ebből az alkalomból a derék lap olvasó közönségét díszes kiállítású emléklappal lepte meg, melyben a lap történetén kívül annak volt és jelenlegi munkatársaitól közöl emléksorokat.

Átvonuló katonaság. A nagykanizsai m. kir. 20. honvéd gyalogezrednek Körmentes állomásozó zászlóaljából 1 törzstiszt, 29 főtiszt, 518 legényel és 9 lóval f. hó 7-én városunkba érkeznek, a hol egy napi pihenőt tartanak. Innen Hahótra, onnét Nagykanizsára mennek, hogy az ezredgyakorlaton részt vegyenek.

Utazás a motoros kocsin. A M. Á. V. igazgatósága a veszprémi kiállítás tartama alatt Kiszellől Veszprémig kísérletképpen motoros kocsikat járat, amelyeknek menetrendjét már közöltük is. A kocsik csinos, tetszetős formájú s a sík pályán gyorsan halad. Természetes, hogy a közönség törte magát utána a kiállítás megnyitása alkalmával mindenki a motoros kocsin akart utazni. A megnyitás után Veszprémből elinduló kocsik teljes megterheléssel indultak. A közönség kitűnően érezte magát a kényelmes járművön, amely egy ideig vígan szaladt. Amint azonban a pálya emelkedni kezdett, a gép szuszogott, a kocsik pedig megállott. Nem tudott tovább menni. Be kellett várni a legközelebbi vonatot, amely a kocsit feltolta a partra. S ez a kedélyes kuglizás ismétlődött minden emelkedésnél, miközben Sipulus tollára méltó jelenetek fejlődtek ki. A motor végre hosszú kintlódás után rendeltetési helyére ért. A fennakadás annak tulajdonítható, hogy a kocsik teljes megterheléssel nem lett kipróbálva s a pályán nagyobb emelkedések vannak. Ugy látszik, hogy az ilyen pályákra a motorok nem válnak be. Végtelenül sajnálatos volna a vicinális vasutak mentén lakókra, ha a kísérletek kedvezőtlen eredményre vezetnének, mert egyedül a motoros kocsiktól remélhetünk gyorsabb közlekedést.

Szüreti mulatság. A zalaegerszegi munkások betegsegélyező egylete saját pénztára javára ma, kedvezőtlen idő esetén szept. 8-án a kaszaházi kertben szüreti mulatságot rendez. Belépő díj: tagok számára személyjegy 40 f, családjegy 80 f, nem tagok számára személyjegy 60 f, családjegy 1 K 20 f. Kivonulás — egy öreg biró, egy jegyző, egy kisbiró, egy falucigány, nyolc szőlőpásztor, szőlőszedő leányok és esikósokkal — zenekísérettel mellet d. u. 3¹/₂ órakor. A munkások a n. é. közönség részéről szives támogatást kérnek.

Névváltoztatás. Kiskoru Lövy Lajos nagykanizsai illetőségű ugyanottani lakos vezetéknevét „Dömötörre“, Beck Ignác szepetneki illetőségű nagykanizsai lakos, tanárjelölt, családnevét „Denesre“ változtatta.

Öngyilkosság. Nagykanizsán Visztaller Ede 59 éves művirágkészítő augusztus 26-án délután lakásán az ágy magasabb részére vert szöghöz köteleit erősített és magát felakasztotta. Mire észrevették, már a beállott halált konstatálták.

Vármegyénk termése. A földmivelségi miniszteriumhoz beérkezett hivatalos adatok vármegyénk területén augusztus 15-ére a következő termési kimutatást tüntetik fel: 550.400 q buza, 447.300 q rozs és kétszeres, 270.700 árpa és 136.900 q zab. Minőségre nézve a buza 70—80 kg-ot nyom hektoliterenként. Szalma hozam nagyobbára gyenge. — Rozs helyenkint hűtött s apadt szemű. Szalmája egyes vidékeken apró maradt,

másutt viszont elég magasra nőtt. Árpa nagyobbára fehér szemű és sok a másodosztályú. A szalmatermes általában gyenge volt. Zab csak elvétve felel meg a hozzá fűzött várakozásnak, A szeme fehér színű, de a kényszerérés folytán vékony és könnyű. Szalmatermése gyenge. — Kukorica a nagy szárazság miatt gyengén fejlődött. Az utóbbi esőzések sok helyen hasznára váltak s egyes vidékeken panaszra ok nincsen. Babtermés gyenge, sok a ráncos szem. Borsó, lenese, búkköny közepes termésű. Káposzta némely vidéken kielégítőnek mutatkozik. Komlót keveset termelnek vármegyénkben, s az igen gyenge termést ígér. Köles és tatárka, a tarlóba vetett köles sok helyen hiányos, alacsony s általában ritka. A szintén tarlóba vetett tatárka alacsony maradt s néhol már virágzik. Gyenge termést ígér. Kender és len jó közepes hozamot adtak. A kender áztatását befejezték, helyenkint török, tilolják már. Mesterséges takarmány: a heretélék második kaszálása a múlt évinél gyengébb volt; harmadik kaszálására nincsen kilátás, ha csak a minapi esőzések nem javítanak rajtuk. A családmádé s a tarlóba vetett muhar a közelmúlt esőzések következtében szép fejlődésnek indultak. Széna termés: aggszéna általában kielégítő volt, nem egy a sarju, mely gyenge eredménnyel volt betakarítható. A legelő mindenütt elsült. Hogy a kijáró lábasjóság eltartható legyen, a réteket kell az egész vonalon legelő gyanánt használni. Szőlő a nagy szárazság folytán sokat szenvedett s a bogó fejlődését hátráltatta. A korai esemege fájtaik érnek, részben már a piacra kerültek s általában magas áron fizetik. Gyümölestermés kiváló, szilva, körte, alma, várakozáson felül jól sikerült.

A sertésfalka. Városunk képviselőtestülete 1903. évi november hó 23-án tartott ülésében a sertésorda beszüntetését határozta el s pedig azért, mert hiányzik a esorda részére szükséges legelőterület. A felsőerdei legelő részben lovaglóternek, részben szántóföldnek s szőlőtelepnek alakították át. Az alsóerdőbe pedig a vágásokban levő új ültetvények miatt állatokat hajtani nem lehet s így a városnak kizárólagos legelőjét az ugynevezett „Szabadcsás“ mintegy 337 holdnyi terület képezi, mely egymagában nem elegendő arra, hogy abból egy a szarvasmarha, mint a sertésorda számára külön-külön legelő-részek jelöltessenek ki. A sertések a szarvasmarha legelőre nem bocsáthatók, mert ezt felturják. Többen megfellebbezték a képviselőtestületnek ezt a határozatát s a vármegye közgyűlése 1904. február 8-án hozott 1490. számú határozatával a képviselőtestület határozatát indokából helyben hagyta. Voltak azonban, a kik nem tudtak ebbe belenyugodni s az ügyet a földmivelségi miniszter elé vitték, ahol a két alsóbbfokú határozatot megváltoztatták, s utasították a várost, hogy a sertés legeltetés céljaira megfelelő területek célszerű beosztásával kellő területről gondoskodják. A miniszteri leirat elismeri ugyan, hogy a meglévő legelőterület a szarvasmarha tenyésztés veszélyeztetése nélkül a sertéslegeltetés által igénybe alig vehető, mégis kétségtelen, hogy a városi sertésállomány, mely az ideai állatszámítás szerint 500 darabot meghalad, szintén oly jelentékeny része a városi lakosság vagyonának, hogy azt a város a legelőterületről jelentékeny károsodások nélkül ki nem zárhatja. Mivel a városnak legelőre alkalmas területén célszerű beosztással sertéseket nevelni lehet, szükséges, hogy a sertés tarthatás lehetőségével a lakosság szegényebb részének a megélhetése megkönnyíttessék.

Pótlóvásár. A Varadon állomásozó 10. honvéd huszárezred részére Zalaegerszegen 1904. szeptember 21-én a vásártéren katonai hátszlónak alkalmas lovakat, 4 éves kortól 7 éves korig 158 cm. magasságtól 166 cm. magasságig előnyös árak mellett vásárolnak.

Uj levelező-lap. A m. kir. postaigazgatóság legközelebbi új levelező-lapokat szándékozik forgalomba hozni. Ezek az új levelező-lapok egy kis rovattal láttatnak el, mely a földő névnek és lakásának a följegyzésére szolgál. Használó levelező-lapokat bocsátott ki a közel multban az osztrák postaigazgatóság is.

Hordók és üvegek hitelesítése. A kereskedelmi miniszterium legutóbb kiadott körrendelete szerint a hordók és üvegek hitelesítéséért a következő díjak szedhetők: 50 liter ürtartalomig 10 f, 51—150 liter után 15 f, azon felül minden 10 liter után 1 fillér. Korosmai palackok, üve-

gek ürtartalomra való tekintet nélkül 4 f; azon esetben, ha egynél több mérték van feljegyezve, még külön 2 fillér.

A szegedi borvásárra vonatkozólag az utóbbi napokban is tömegesen kértek bejelentési ívet s így remélhetőleg a borvásáron való részvétel kiterjedt fog lenni. Erre való tekintettel a „Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületének“ igazgató-sága (Budapest, IX., Üllői ut 25) jónak látta a bejelentés határidejét augusztus 7-ig meghosszabbítani. Az egyesület tehát felkéri mindazon szőlőbirtokosokat, kiknek eladó borkészletük van, hogy már csak azért is, hogy a „M. Sz. O. E.“-ék ezen nagyfotosságu kezdeményezése sikerrel járjon, hogy a borvásáron tömegesen vegyenek részt. A kik a borvásáron résztvenni óhajtanak, legyenek szivesek borbejelentésüket a fenti határidőig eszközölni, mivel azon túl való jelentkezést el nem fogadhatnak.

Halálra sebzett ló. Bekk Mihály helybeli lakós kocsisa kiment a rétre kaszálni. Elvégezvén dolgát, a kaszát élével fölfelé hagyva, a réten letette. A lovak egyike valamitől megijedvén, elszaladt s az éles kaszába ugrott, mely szügyénél olyan súlyos sebet ejtett rajta, hogy rövid kiulodás után kimult. Bekk Mihálynak a múlt évben egyik lóva a Zalába fult, most meg ily módon vesztett el egy másikat.

Orvosi körökben már rég ismert tény, hogy a **Ferenc József keserűvizet** valamennyi hasonló vizet tartós hashajtó hatása és említésre méltó kellemes ízénél fogva, már kis adagban is tetemesen felülmúlja. Kérjük határozottan **Ferenc József keserűvizet**.

Miniszteri határozatok. A minisztertanács legutóbb kimondotta, hogy jogtalan legeltetés miatt a panaszolt megbüntetésének kívánása nélkül a törvényes kárdj megfizetése iránt indított ügy elbírálása a kir. járásbíró hatáskörébe tartozik. — A sertésvesz miatt lezárt községben fekvő vézmentes szállásokban levő sertések forgalma a községek belterületén szabad, s ily sertések helybeli adás-vétele engedélyhez kötve nincs. — A közigazgatási bíróság úgy döntött legutóbb, hogy a községi vadászterületek bérbeadása dolgában megtartott nyilvános árverés eredményének jóváhagyására a község képviselőtestülete jogosult, mely hogyha az árverés eredményeit kielégítőnek nem találja, kellő megokolással az árverés eredményétől a jóváhagyást meg is tagadhatja s kedvezőbb eredményre való kilátás mellett újabb árverést rendelhet el.

Községeknek eladandó ménék átengedése tekintetében a földmivélsügyi miniszter legújában kimondotta, hogy azon községek, amelyek általuk megvett ménék vételárát az átvétel alkalmával egyszerre és egész összegben lefizetik, a ménék kiválasztásánál elsőseget kapnak oly községek felett, amelyek a ménék vételárát évi részletekben szándékoznak fizetni. Ezen ménválasztási elsőbbség abban áll, hogy mindazon községek, amelyek a megvett ménék vételárát egészen lefizetik, az átvétel alkalmával november hó 1-től december 1-ig választhatnak a községi ménék között; míg a részletfizetésre átadandó ménék kiválasztását az illető községek csak december hó 1-től kezdődőleg ejthetik meg. Ezen módosítás folytán a községek kérvényében határozottan jelendő azon körülmény, hogy a község a megveendő mén vételárát egyszerre vagy csak részletekben óhajtja lefizetni.

Időjárás. A múlt héten szeszélyes időjárásunk volt. A gyönyörű őszi napokat hideg eső váltotta fel, amely tartósan igérkezik. A levegő nyugodt. Borongós őszi hangulat uralkodik fellettünk.

Vetőmagvak ára Mauthner Ödön budapesti magkereskedő értesítése szerint Budapesten nyers áruért 50 kilogrammonként: *vöröshere* 85—90 K, *lucerna* 75—80 K, *muhar* 20 K, *őszi borsó* 12—13 K, *téli búkköny* 13—14 K, *tarló répa* 44—55 K, *homok búkköny* 24 K, *lófogu tengeri* 12 K, *cukorcirók* 14 K, *biborhere* 40—44 K, *spergula* 13 K, *köles* 6 K, *mustár* 14 K, *po-hánka* 13—14 K, *baltacim* 16—17 K.

Aranyárkeletpótlék szeptember hóra. A vámilletékeknek ezüstben történő fizetésénél vagy biztosításánál szedendő árkeletpótléket (ársiót) a f. év szeptember havára a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok cs. és kir. pénzügyminiszteriumával egyetértőleg 19.05%-ban állapították meg.

Állategészségügy. A földmivélsügyi miniszteriumhoz beérkezett hivatalos jelentések szerint vármegyénk területén folyó hó 28-án 4 községben lépfene, 1 községben takonykór és bőrféreg, 22 községben ragadós száj és körömfájás, 9 községben ivarszervi hólyagos kiütés, 34 községben sertésorbané és 83 községben sertésvész volt.

A tárogató Bayreuthben. A most Bayreuthben tartott diszeladások alkalmával Richter János dr. ajánlatára bemutatták az ebből az ötletből ott jelenlevő zenész kapocásoknak, a többi közt Wagner Szigfrid, Richter János, dr. Miek Károly, (Berlin), Balling Mihály (Karlsruhe), udvari karmesterek, Kittel Károly (Hamburg), Müller Károly (Berlin), Prüwer Gyula (Boroszló), Reichwein Lipót (Boroszló), operai karmesterek Kniese Gyula tanár (Bayreuth), Rüdél karnagy (Berlin), Kirchner főrendező (Boroszló), Reuss Ede tanár (Drezda), Lascoux (Páris) stb. előtt a Schunda udvari hangszergyáros által újonnan konstruált és föltalált tárogatót, a melyen az épen ott időző Hiekisch H. zenedei professzor a Tristán és Izolde és Tetemrehívás operákból egyes részleteket, valamint több magyar dalt adott elő. A tárogatónak különös szép hangszínezete a jelenlevőket a legnagyobb mértékben meglepte. Richter János dr. e valódi magyar hangszerről, multjáról és jövőjéről rövid előadást tartott és tudatta a jelenlevőkkel, hogy ő a londoni Conventgarden színházban a nagy szezon alkalmával az általa vezetett Tristán és Izolde című operában a tárogatót általános nagy sikerrel alkalmazta s végül az összes jelenlevők teljes hozzájárulásával kijelentette, hogy Tristán és Izolde című operában előforduló dallam előadásához az eddig használt hangszerek között a tárogató a legalkalmasabb és megfelelő hangszer. A szintén jelenlevő Schunda, a hangszerkonstruálója ez alkalommal általános elismerésben és üdvözlésben részesült e speciális magyar hangszereken tett javításaiért, a melyek által közel kétszáz éve feledésben levő nemzeti hangszerünk a mai zenei kívánalmaknak megfelelő hangszer lett. Richter János dr. ajánlatára Párisban és Brüsszelben is megszerezték a tárogatót a Tristán előadásaihoz, sőt ez operának bayreuthi előadásaihoz is elfogadták e hangszert.

Nyári vasuti menetrendünk május 1-től: *Zalaegerszegrre érkezik* a) *Bobáról* 8 ó. 39 p. reggel, 5 ó. 45 p. délután, 9 ó. 47 p. este; b) *Csáktornyáról* 9 ó. 15 p. reggel, 8 ó. 24 p. este; *Zalaegerszegről indul* a) *Bobára* 5 ó. 54 p. reggel, 9 ó. 29 p. délelőtt, 4 ó. 12 p. délután; b) *Csáktornyára* 4 ó. 59 p. reggel, 5 ó. 50 p. délután. **Helyi közlekedés Zalaegerszeg és Szentiván között.** *Zalaegerszegről indul Szentivánra* 6 ó. 10 p. reggel, 11 ó. 54 p. délelőtt, 2 ó. 33 p. délután, 5 ó. 09 p. délután, 9 ó. 00 p. este. *Zalaegerszegrre érkezik Szentivánról* 7 ó. 57 p. reggel, 2 ó. 01 p. délután, 4 ó. 48 p. délután, 7 ó. 52 p. este. *Zalaszentivánról indul Nagykanizsra felé:* 6 ó. 47 p. reggel, 12 ó. 40 p. délután, 3 ó. 55 p. délután, 6 ó. 03 p. délután (vegyes vonat), 9 ó. 54 p. este (gyorsvonat), 2 ó. 21 p. éjjel. *Zalaszentivánról indul Szombathely felé:* 5 ó. 16 p. reggel (gyors vonat), 7 ó. 24 p. reggel, 1 ó. 29 p. délután (gyorsvonat), 3 ó. 13 p. délután, 7 ó. 20 p. este (vegyesvonat), 2 ó. 17 p. éjjel.

„Zalavármegye az 1848/9. évi szabadságharcban.“

Megrendelési felhívás ily című könyvnek bővített kiadására.

A fenti cím alatt 1889-ben 176. lapra terjedő könyvben megörökítettem ama főbb eseményeket, a melyek Zalavármegye területén történtek 1848/49-ben.

A munka nem volt teljes, nem volt hézagatlan, pedig csak megyénk levéltárából is 12 napig szedtem hozzá az adatokat; de hézagossága mellett is annyira érdekes volt, hogy az első kiadás (500 példány) már régen elfogyott.

A könyv első megjelenése óta 15 esztendő telt el. Ez idő alatt új nemzedék lépett az élet színpadára Zalában; az akkori 6 éves gyermek is ma már 21 éves ifju; az újabb nemzedék nem ismeri könyvemet, nem ismerheti oly részletesen azon eseményeket, melyek a nagy nemzeti dráma idején lefolytak szűkebb hazánk — Zalavármegye területén.

De hány 40—50 éves ember van még me-

gyénkben, akik csak annyit tudnak 48-ról: hogy bizony — jártak itt az illyrek, horvátok, németek s táboroztak itt a nemzetőrök és honvédek. Hát elég ez? Nem. A zalai magyarnak hazafiai kötelessége részletesen tudni azt is: kiesoda, ki nek a nagyapja, atyja, anyja, testvérei hol és mit segítettek a haza ügyén; mely városok és falvak hogyan viselkedtek az ellenséggel szemben; ez és az az ütközet hogyan folyt le a megye területén?

Könyvem első megjelenése óta én nem nyugodtam. Sarkalt a becsvágy, tüzelt valami arra, hogy munkámat minél teljesebbé, hézagatlanabbá tegyem. Legyen benne minden, ami csak történt a megyében, aminek csak értéke, becsülete van; legyen benne mindenki fölemlítve, akinek csak némi fontosabb szerepe is ha volt akkor a megye területén, sőt a határokon túl is; legyenek megörökítve s emlékül hátra hagyva, hogy — kik voltak a honvédek, hogy annyit emlegetik nevüket? — Kik voltak főképp a zalai honvédek?

Össze is szedtem a 15 év alatt megint annyi újabb meg újabb adatot, hogy könyvem bővített kiadása 350—400 nyomattott lapra fog terjedni. Vaskos könyv lesz tehát, érdekesebbnél-érdekesebb tartalommal. Nincs valamire való család Zalában, melynek neve elő ne jönne a könyvben; nincs város, de nagyobb falu sincs a megyében, melyről szót ne ejtenék. Összeszedtem, amit csak lehetett.

Mindazáltal, akinek birtokában volna valami vonatkozatos irat, nyomtatvány, ujság, a melyről gondolja, hogy arról én aligha tudhatok: küldje azt be nekem, hogy feldolgozhassam, halás köszönettel fogadom.

Könyvem kiadásához azonban pénz kell, sok pénz. De nekem pénzem nincs. Olyan Meccenasom sincs, aki viselné az előleges és nyomtatási költségeket.

Én tehát Zalavármegye hazafiasan érző és gondolkodó közönségéhez fordulok azon kéréssel, hogy *előleges megrendelésekkel* tegye lehetővé ki-ki nekem, hogy könyvem bővített kiadása megjelenhessen.

Ha a pártolás, a megrendelés nagyarányú lesz, képeket is vehetek fel a munkába.

A könyv megjelenik *1905. év Husvét napjára*. Az *előleges* megrendelők 3 korona kedvezményes áron kapják. A megjelenés után 4 korona lesz az ára.

A 3 koronát be lehet küldeni *azonnal*. Lehet pénzbeküldés nélkül is rendelni előlegesen, de ez esetben az aláírás kötelezi az illetőket a könyv kiváltására azonnal, mihelyt a munka a sajtót elhagyja, miről a megyei lapok útján vehetnek tudomást.

De kérem a *zalaiak* pártolását, rendelését azért is, mert ez a munka csak egy megyére: *Zalára szól csupán*, más megyéből támogatásra nem számíthatok. Aki tehát zalai magyara e felhívásomat olvassa, az ne várjon másokra, hanem — *rendeljen azonnal*. Minél több lesz a megrendelő, annál terjedelmesebb lesz a könyv, annál esinosabb lesz a kiállítása. Ugy akarom, hogy méltó legyen Zalavármegye jó híréhez, a multban szerzett dicsőségéhez.

Megrendelést gyűjtőknek minden 10 példányra egy ingyen-példányt adok.

Siessen ki-ki a megrendeléssel, hogy a *f. 1904. évi október 1-ig* (legkésőbb október 15-ig) már tudhassam: hány példányt nyomassak a munkából, s a nyomda is hozzáfoghasson a dologhoz, mert idő kell a nyomdának is, könyvkötőnek is.

Jó barátaimat, ismerőseimet különösen is kérem megrendelések gyűjtésére.

Maradtam Zalaegerszegen, 1904. szeptember 1-én, hazafias tisztelettel

Novák Mihály.

Piaci árak a legutolsó hetivásáron 50 kilogrammonként.

	minőség szerint	Kor.-től	Kor.-ig
búza	»	9.50	9.70
rozs	»	6.60	7.—
árpa	»	—	7.—
zab	»	6.50	6.70
tengeri	»	—	8.—
búkköny	»	—	—
fehértab	»	—	—
tarkabab	»	—	—
burgonya	»	—	—
lóher	»	—	—

Nyílt-tér.✽)

NESTLÉ FÉLE GYERMEK-LISZT.
 fölülmulhatalian
 gyomorbeteg, diarrhoeban, bélhurutban szenvedők számára.
 Kapható gyógyszerárak és drogueriákban.
 Kísérleti czélokra fél dobozok a 1 Korona.
 A tisztelt szülőknek probadobozok és röpiratok ingyen rendelkezésre állnak a **NERUDA NÁNDORNAL** féle
 főraktárban BUDAPEST, IV. Kossuth Lajos utca 7 sz.

Egy földbirtokos írja:

Wilhelm Ferenc urnak gyógyszerész cs. és kir. udvari szállító Neunkirchenben (Alsó-Ausztria).
 B. Ujváros.

Felkérem önt, hogy az ön Wilhelm-féle vértisztító teájából postafordultával két csomaggal sziveskedjék küldeni; küldjön ön ugyanezen teából Debreczenbe Szathmáry Gábor háztulajdonos és földbirtokos urnak 1664. házszám alatt. A betegnek az ön teáját én ajánlottam, aki ezen tea használata mellett nagyban gyógyul. Felkérem tehát önt, hogy a kívánt vértisztító teát magyar nyelven kiállított használati utasítással együtt posta fordultával postai utánvét mellett küldje meg. Ugyanazon betegnek még többre lesz szüksége, mivel én azt tanácsoltam neki, hogy legkevesebb két hónapon át használja ezt a teát. Még egyszer ajánlom figyelmébe a fentebbi címet és kérem az általam megrendelt teának postai utánvét mellett azonnal való küldését.

Tisztelettel

Liszky Ferenc s. k.
 földbirtokos.

Minden családnak

saját jól felfogott érdekében csakis a

Kathreiner-féle
Kneipp-maláta kávé

szabadna pótlékul használnia
 a mindennapi kávéitalhoz.

04.1/b

*) E rovatban közlöttékért nem vállal felelősséget a szerk.

Felelős szerkesztő: dr. Csák Károly.
 Társzerkesztő és kiadó: Udvardy Ignác.

Egy jobb házból való fiu

tanoncul
felvétetik

KOSZTELITZ MIKSA

fűszer-, csemege- és rövidáru üzletében
 ZALAEGRSZEGEN.

Eladó tenyészbika.

2 darab egy és fél éves **berni**
 fajta rozsdá-vörös színű

tenyészbika

eladó.

Hol? Megmondja a kiadóhivatal.

Szőlőbirtok eladás.

A zalaegerszegi Jánka hegyen egy szőlőbirtok szántóföldekkel, kaszálóval és gyümölcsösrel minden órában

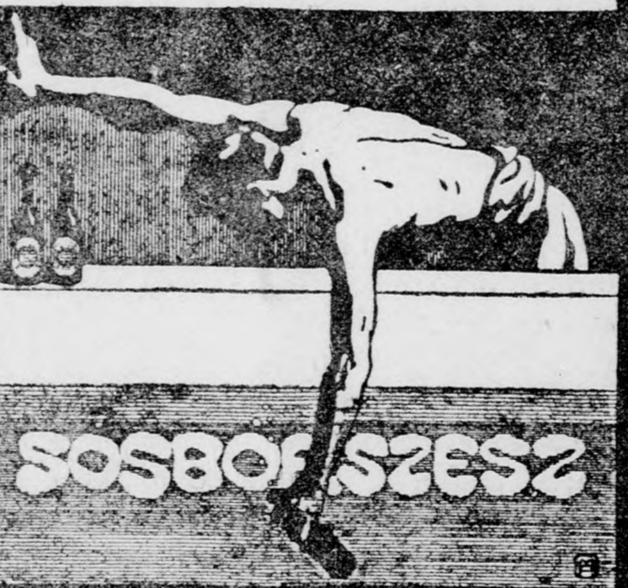
eladó.

Területe másfél kat. hold.

Bővebb felvilágosítást ad

Fábián László

Sütemen.

BRÁZAY FÉLE
SOSBORSZESZ

NAGY ÜVEG ÁRA: 2 KORONA
 KIS ÜVEG ÁRA: 1 KORONA
 HASZNÁLATI UTASÍTÁS MINDEN ÜVEGHEZ
 MELLEKELVE VAN!

KI AKAR
egyéves önkéntes
LENNI?

Mindazon ifjak, kik az előirt iskolákat nem végezték, előkészültségükre és foglalkozásukra való tekintet nélkül megszerezhetik az egyéves önkéntesi jogot. Aki 1883-ban született, már föl nem vehető.

Születési év közlendő.

Prospektust ingyen és bérmentve küld

LICHTBLAU ALBERT

a katonai előkészítő tanfolyam igazgatója Debreczenben.

A felügyeletet az állam gyakorolja.

Eladó birtokok.

Kicsiny, jól jövedelmező
 5-30 hold nagyságu paraszt-
 birtokokat Slavóniában és
 Horvátországban igen jutá-
 nyos áron és kedvező fizetési
 feltételek mellett elad
M. Leisohing, Georg-
 hof, b) Lukac.

A „Kávé király“-hoz

A ki nagyon jó zamatu s illatu kávé kedvel, az csakis „**Király kávé**“ vegyen, mely a legkiválóbb fajok vegyítéséből áll egy még eddig nem létezett módszer szerint van pörköltve.

Hosszas kísérletezés után sikerült ezt elérnünk s így minden kávéismerő, ki egyszer megízleli, soha más kávé nem fog használni.

Ismeretes, hogy a kávé a legérzékenyebb cikk, melyből a finom zamatu s illatu azonnal elillan, valamint minden izt s szagot felvesz, miért is ezen kiváló kávé lemezdobozokba csomagoljuk s szállítjuk bármely postaállomásra bérmentve, utánvétellel a következő árban:

1 kgros doboz . . . 4 K 80 f
 2 „ „ . . . 9 K — f
 4 „ „ . . . 17 K 20 f

Ezen különleges pörkölt kávé kivül ajánljuk a következő nyers fajokat, szinte bérmentve, utánvétellel bármely postaállomásra.

1 posta-csomag 5 kgr. legf. Cuba K 13-50
 1 „ „ 5 „ „ Ceylon „ 12—
 1 „ „ 5 „ „ Jamaica „ 11-20

BIRÓ és TÁRSA

a „Kávé király“-hoz.

Budapest, VI. Teréz-körut 2/a—b.

A „Kávé király“-hoz

Keil-lakk

legkitünőbb mázolászer puha padló számára.

Keil-féle viasz-kenőcs kemény padló számára.

Keil-féle fehér »Glasur« fénymáz 45 kr.

Keil-féle arany-fénymáz képkereteknek 20 kr.

Keil-féle szalmakalap-festék minden színben.

Mindenkor kaphatók:

Ján Ferenc cégnél Zalaegerszegen.

FERENCZ JÓZSEF KESERŰVIZ

AZ EGYEDÜL ELISMERT KELLEMES ÍZŰ TERMÉSZETES HASHAJTÓSZER.

Jónak, a jobb az ellensége.

Tényleg a legjobb az eddig használatban levő szappan, szóda, por, stb. anyagoknál vászon és pamut ruhaneműk mosására, a Schicht által ujjonnan feltalált

mosókvonatot,

„Asszonydicséret”

védjegyel,
a ruha beásztatására.

Előnyök:

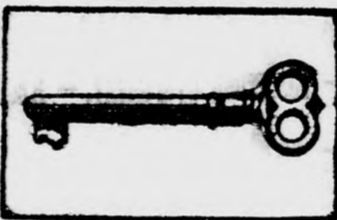
1. Az eddig szükséges volt mosási időt a felére csökkenti.
2. Fáradtságot a negyedére.
3. A szóda használatát teljesen fölöslegessé teszi.
4. Minthogy tisztább, tehát fehérebbé is varázsolja a ruhát.
5. Ugy a kezeknek, mint a ruhának teljesen ártalmatlan, amiért az alant jegyzett czég kezességét vállal.
6. Rendkívül kiadósága folytán olcsóbb, minden más mosásmódnál.

Méliközvetlenül válik minden háziasszony és mosónőnél egy egyszeri kísérlet után.

— Mindenütt kapható. —

Schicht-szappan

„szarvas” vagy „kulos”

Jeggyel

legjobb, legkiadósabb s ennél fogva legolcsóbb szappan. Minden káros alkatrészekből mentes.

..... Mindenütt kapható!

Bervásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht” névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

Schicht György, Aussig

A legnagyobb gyár a maga nemében, az európai szárazföldön.

Egy jó házból való fiu

tanulónak

felvétetik

Miklós János

fűszerkereskedésében

Zalaegerszegen, Óla-utca.

Pénzt,
sok pénzt,

havonként 1000 koronáig
kereshet mindenki tisztességesen minden szak-
ismeret nélkül.

Küldje be címét E 473
jelleg alatt a következő
címe: Annoncen-Ab-
teilung des „Merkur”
Mannheim, Meerfeldstr.

„MAYER” gépgyár

vas- és fémöntő részvénytársaság SZOMBATHELY.

Raktár: Budapest, V., Lipót-körút 15.

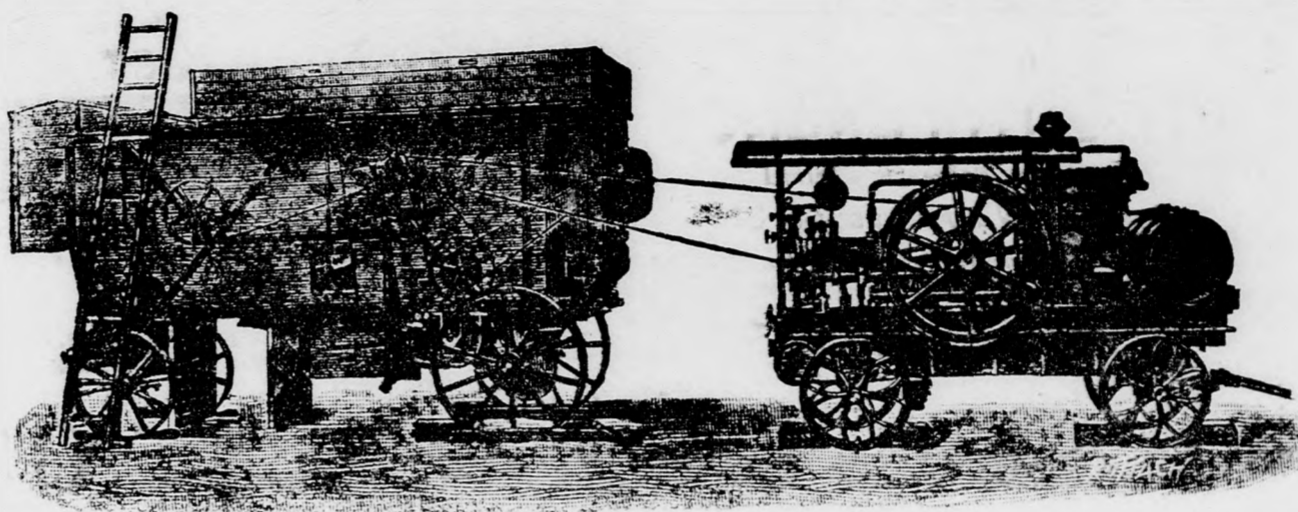
Készít mindennemű

Gazdasági gépeket, kitűnő szerkezetű Benzin- és szivó-gázmotorokat 2-50 lóerőig

Benzin-motoros cséplőkészletek.

Legolcsóbb üzem!

Tűzveszély kizárva!

Malomépítéset: Uj hengerek, minden e szakmába vágó gép gyártása. Teljes mű-
malmi berendezések.

Különlegesség: Legújabb szerkezetű csavaros és szabadalmazott víznyo-
mású borsajtók.

Osborne D. M.-féle világhírű amerikai arató és kaszáló gépek magyar-
országi kizárólagos képviselősege.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Kívánatra minden szükségletre külön költségvetés.

Fernolendit

CS. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ.

cipő fénymáz, a világ legjobb fénymáza és Glanzcrème világos cipők számára leg-
szebb fényt adnak és megtartják a színt állandóan. Sárga vagy barna bőrből készült
foltos cipők Lyosin alkalmazásával egész új szintet kapnak.

Alapított 1812.-ben. Gyárraktár Budapest, V. Lipót-körút
24. A levelek Bécsbe III/i. intézendők. A mosáshoz Brunnen-szappan veendő.

Vadászfegyverek, forgópisztolyok, töltények,

D. Horváth Győző

az „Arany Kasza”-hoz címzett vas- és fűszerkereskedése

ZALAEGRSZEGEN.

Ajánlja rendezett raktárát: Mindennemű rud-
vasak, ekerészek, láncok, konyhaedények, réz-
árak, épület- és butorvasalások, szerszámok,
gazdasági-, konyha-, háztartási- és építkezési cik-
kek; fűszerek, lisztek, olajak, kencék, lagok, olaj-
és porfestékek, kitűnő kovács szén és gazdasági
gépek raktára.

Cement, kátrány, tető és elszigetelő lemez.

Berakó és kész tűzhelyek.

Cséplőgépolajak, gépszir